Metin Yapıları ve Paragraf Türleri

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Öyküleyici metin yapısı:** Bir olay; kişi (kahraman), yer ve zaman unsurlarıyla anlatılır. Olaylar giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde oluş sırasına göre verilir.
- **Sıralı-kronolojik metin yapısı:** Bir işin yapılış basamakları, bir kişinin yaşam öyküsü ya da bir törenin aşamaları zaman sırasıyla anlatılır. "İlk olarak, önce, sonra, daha sonra, ardından, o esnada, nihayetinde, en son" gibi ifadeler ve tarihler sıkça kullanılır.
- **Bilgileri organize etme:** Sıralı metinlerdeki önemli bilgiler zaman çizelgesi, akış şeması, basamak (merdiven) gibi grafik düzenleyicilere yerleştirilerek daha kolay anlaşılır ve hatırlanır.
- **Betimleme paragrafı:** Bir varlığın ya da yerin görünüşünü, kelimelerle resim çizer gibi anlatır.
- **Tanıtma paragrafı:** Bir kişi, yer, eser, nesne ya da kavramın özelliklerini ortaya koyarak okuyucuya bilgi verir. Genellikle bir tanımla başlar: "Kilim, … bir yer örtüsüdür."
- **Öyküleme paragrafı:** Bir olayı başından sonuna, oluş sırasına göre anlatır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki kelimelerden hangileri **sıralı-kronolojik** metinlerde öncelik-sonralık bildirmek için kullanılır? Daire içine alınız.

önce güzel ardından masa en son mavi daha sonra

2 Aşağıdakilerden hangisi **sıralı-kronolojik** metin yapısına daha uygun bir konudur?

A) Bir bahçenin görünüşü
B) Denizin rengi
C) Bir kekin yapılış aşamaları
D) Sevdiğimiz bir oyuncağın biçimi

3 Öyküleyici bir metinde bulunan **dört temel unsuru** yazınız.

4 Paragraf türlerini tanımlarıyla eşleştiriniz.

1) Betimleme 2) Tanıtma 3) Öyküleme

a) Bir olayı oluş sırasına göre anlatır.
b) Bir varlığın görünüşünü kelimelerle resmeder.
c) Bir varlığın ya da kavramın özelliklerini ortaya koyarak bilgi verir.

5 Aşağıdaki cümle hangi paragraf türünün **ilk cümlesi** olmaya daha uygundur?
"Çini, üzerine desen çizilip sırlanarak fırınlanan süslü seramik levhadır."

A) Öyküleme B) Tanıtma C) Betimleme D) Hiçbiri

6 Aşağıdaki cümleleri **oluş sırasına** göre numaralandırınız.
(…) Tohumlar birkaç gün sonra filizlendi.
(…) Saksıya toprak doldurdum.
(…) Toprağa fasulye tohumlarını gömüp suladım.
(…) Filizler büyüyüp yaprak açtı.

7 Sıralı-kronolojik metinlerde önemli bilgiler genellikle **hangi cümlelerde** yer alır?

A) Zaman ya da öncelik-sonralık bildiren ifadelerin bulunduğu cümlelerde
B) Soru cümlelerinde
C) Yalnızca metnin son cümlesinde
D) Benzetme yapılan cümlelerde

8 "Sabah kahvaltısı" konusunda **sıralı** anlatıma uygun üç cümle yazınız. Cümlelerde öncelik-sonralık bildiren ifadeler kullanınız.

9 Tanıtma paragrafıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) Bir kişi, yer, eser ya da nesne hakkında bilgi verir.
B) Genellikle bir tanımla başlar.
C) Tanıtılan varlığın özellikleri sıralanır.
D) Olayları başından sonuna, oluş sırasına göre anlatır.

10 Bir kişinin **yaşam öyküsünü** anlatan metinlerde hangi metin yapısı kullanılır? Nedenini yazınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Aşağıdaki metni okuyunuz.

TARHANA

Babaannemle yaz sonunda tarhana hazırladık. İlk olarak domates, biber ve soğanı küçük küçük doğradık. Ardından bunları büyük bir tencerede yumuşayana kadar pişirdik. Sonra karışıma yoğurt ve un ekleyip iyice yoğurduk. Hamuru birkaç gün mayalanmaya bıraktık. En son, küçük parçalara ayırıp temiz bir bez üzerinde güneşte kuruttuk.

Metinde **öncelik-sonralık** bildiren ifadeleri bulunuz.

12 Tarhana metnindeki işlem basamaklarını aşağıdaki **akış şemasına** kısaca yerleştiriniz.
1) ..... 2) ..... 3) ..... 4) ..... 5) .....

13 Tarhana metninin metin yapısı nedir?

A) Betimleyici B) Sıralı-kronolojik C) Karşılaştırmalı D) Tanıtıcı

14 Aşağıdaki metni okuyunuz.

KİLİM

Kilim, yün ya da pamuk ipliklerinden tezgâhta dokunan, havsız bir yer örtüsüdür. Anadolu'nun hemen her bölgesinde dokunur. Kilimlerde genellikle kırmızı, lacivert ve sarı gibi canlı renkler kullanılır. Üzerindeki desenlerin her birinin bir anlamı vardır; kimi bereketi, kimi sevgiyi anlatır. Kilimler hem evleri süsler hem de soğuk zeminden korur.

Bu paragraf hangi paragraf türüne örnektir? Metinden iki gerekçe gösteriniz.

15 Kilim metninde kilimle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi **yer almaz**?

A) Kilimin hangi ipliklerden yapıldığı
B) Kilimlerde kullanılan renkler
C) Bir kilimin kaç günde dokunduğu
D) Kilimin evlerdeki işlevi

16 Aşağıdaki metni okuyunuz.

KANADI KIRIK SERÇE

Bir sonbahar sabahı Efe, okul yolunda kanadı incinmiş bir serçe buldu. Kuşu dikkatlice avucuna alıp okula götürdü. Öğretmeni kuşa küçük bir kutu hazırladı. Efe teneffüslerde serçeye su ve ekmek kırıntısı verdi. Bir hafta sonra kanadı iyileşen serçe, okul bahçesinden neşeyle uçup gitti. Efe onu gülümseyerek uğurladı.

Metindeki **olay, kişi, yer ve zaman** unsurlarını yazınız.

17 Kanadı Kırık Serçe metninin **giriş, gelişme ve sonuç** bölümlerini birer cümleyle yazınız.

18 Aşağıdaki paragraflardan hangisi **betimleme** paragrafıdır?

A) Gölün kıyısı sazlarla çevriliydi; durgun su gökyüzünün maviliğini aynen yansıtıyordu.
B) Önce çadırı kurduk, sonra ateşi yaktık, en son uyku tulumlarımıza girdik.
C) Göl, etrafı karayla çevrili, içinde durgun su bulunan büyük çukurdur. Türkiye'nin en büyük gölü Van Gölü'dür.
D) Dün akşam babamla balığa gittik ama hiç balık tutamadık.

19 "Okulumuzun kütüphanesi" konulu bir **tanıtma** paragrafının ilk iki cümlesini yazınız.

20 Sıralı-kronolojik bir metindeki bilgileri düzenlemek için aşağıdakilerden hangisi **en uygun** araçtır?

A) Pasta grafiği B) Kelime bulutu C) Harita D) Zaman çizelgesi

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Aşağıda bir çocuk kitabı yazarının hayatıyla ilgili bilgiler karışık verilmiştir. Bilgileri **zaman çizelgesine** uygun sırayla yazınız.

- 1998'de ilk hikâye kitabı yayımlandı.
- 1975'te bir kıyı kasabasında doğdu.
- 2010'da çocuk edebiyatı ödülü aldı.
- 1993'te öğretmenlik yapmaya başladı.

22 21. sorudaki bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Yazar, ilk kitabı yayımlandığında 20 yaşındaydı.
B) Yazar, ödülü ilk kitabından 12 yıl sonra almıştır.
C) Yazar, öğretmenliğe başlamadan önce ödül almıştır.
D) Yazar, öğretmenliğe 25 yaşında başlamıştır.

23 Aşağıdaki paragrafta **sıralamayı bozan** cümle hangisidir?
"(1) Fidan dikmek için önce uygun bir yer seçilir. (2) Ardından fidanın kökünün sığacağı genişlikte bir çukur kazılır. (3) En son fidanın çevresindeki toprak bastırılıp can suyu verilir. (4) Sonra fidan çukura yerleştirilip üstü toprakla örtülür."

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

24 Aşağıdaki öyküleme paragrafını okuyunuz ve paragrafta **eksik olan** öyküleyici metin unsurunu bulunuz.
"Aylin ile kardeşi, kaybolan kedilerini bulmak için bütün mahalleyi dolaştılar. Sonunda kediyi komşunun bahçesinde, bir ağacın dalında buldular."

25 Aşağıdaki metin hangi yapıdadır? Gerekçesiyle açıklayınız.

> Düğün hazırlıkları bir hafta önceden başladı. Pazartesi günü davetiyeler dağıtıldı. Çarşamba günü kına gecesi yapıldı. Cuma günü düğün yemeği hazırlandı. Nihayet pazar günü gelin, davul zurna eşliğinde evinden uğurlandı.

26 Aşağıdaki cümlelerden hangisi bir **tanıtma paragrafında** yer almaya en az uygundur?

A) Ertesi gün erkenden kalkıp yola koyulduk.
B) Sümela Manastırı, Trabzon'da sarp bir kayalığa kurulmuş tarihî bir yapıdır.
C) Yapı, her yıl binlerce ziyaretçiyi ağırlar.
D) Manastıra orman içinden geçen bir yolla ulaşılır.

27 Aynı konuyu farklı paragraf türleriyle anlatmak mümkündür. "**Bayram sabahı**" konusunu önce **betimleme**, sonra **öyküleme** paragrafına uygun birer cümleyle yazınız.

28 Aşağıdaki durumlarda hangi metin yapısı ya da paragraf türü kullanılmalıdır? Eşleştiriniz.
1) Bir robotun nasıl kurulacağını anlatan kılavuz
2) Ülkemizdeki bir müzeyi okuyucuya tanıtan broşür
3) Tatilde başınızdan geçen komik bir olay
a) Tanıtma b) Öyküleme c) Sıralı-kronolojik

29 Aşağıdaki sıralı metinde hangi **öncelik-sonralık** ifadesi eksik bırakılmıştır? Boşluğa en uygun ifadeyi seçiniz.
"Resim yapmak için önce kâğıdı masaya yerleştirdim. ..... kurşun kalemle taslağı çizdim. En son taslağı boyadım."

A) En son B) İlk olarak C) Önce D) Daha sonra

30 Sevdiğiniz bir oyunun nasıl oynandığını **sıralı-kronolojik** metin yapısıyla anlatan **dört cümlelik** bir paragraf yazınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**